

Секція 7.

Психолого-педагогічні засади реформування правової системи України в умовах інтеграційних процесів

Section 7.

Psychological and pedagogical principles of reforming of the legal system of Ukraine in the conditions of the integration processes

Бернацька І.

студентка IV курсу юридичного факультету

Тернопільського національного економічного університету.

Науковий керівник: к.п.н., доцент кафедри

психології та соціальної роботи Коваль О.Є.

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗВО

Адаптація особистості є необхідним процесом перетворення індивіда як повноправного, активного члена соціальної групи. Відносна завершеність процесу соціальної адаптації до професійної діяльності, групи, колективу, праці, відповідність особистості основним вимогам і соціальним очікуванням є основною умовою нормального функціонування особистості в сучасному соціальному оточенні.

Перспективним у цьому напрямі є дослідження особливостей соціальної адаптації першокурсників в умовах освітнього середовища ЗВО, оскільки це може значною мірою попередити та виправити негативні тенденції, що супроводжують процес адаптації. Доречно буде припустити, що психосоціальна адаптація студентів-першокурсників напряму залежить від їхньої здатності до саморегуляції, оскільки особливої актуальності проблема саморегуляції набуває в період початку професійного становлення молодої людини.

Сьогодні інтерес до професійного становлення на етапі навчання у вищому навчальному закладі зріс, з огляду на нові стратегії, моделі та зміст технологій навчання, орієнтованих на реалізацію гуманітарної парадигми (Г.О. Балл, М.І. Дьяченко, В.Р. Міляєва, О.М. Лозова, І.Д. Пасічник, Н.А. Побірченко, Л.Г. Подоляк, Л.І. Подшивайлова, Г.К. Радчук, М.В. Савчин, О.В. Савицька, О.П. Сергєєнкова, В.І. Юрченко, та ін.). Адже майбутньому фахівцю слід опанувати не лише професійні навички, але й розвинути ті особистісні якості, які забезпечуватимуть його адаптацію до умов професійної діяльності, наповненої відповідною системою ставлень, специфікою виконання тощо [2].

Саморегуляція – це досить непросте й неоднозначне психосоціальне явище. Проте беззаперечною у її визначенні є постулат про провідну роль у цьому явищі суб'єктної активності особистості. Оскільки завдячуючи своїй активності особистість детермінує власну поведінку та учинки, структурує

взаємовідносини із оточенням. Основним механізмом зреалізування внутрішньо визначеної активності особистості є чітко усвідомлена нею психічна саморегуляція.

Терміном «саморегуляція» послуговуються, з одного боку, для характеристики функцій людини як суб'єкта діяльності, а з іншого – стосовно аналізу роботи мозку (коли мозок розглядається як система, що саморегулюється). Так, згідно з визначенням В.М. Панкратова, який розглядає поняття саморегуляція як «свідомий вплив людини на властиві їй психічні явища (процеси, стани, властивості), виконуваних нею діяльність, власну поведінку для підтримки (збереження) або зміни характеру їх перебігу (функціонування)», суб'єктом саморегулювання є сама людина, а в якості об'єкта можуть виступати властиві їй психічні явища, діяльність або поведінка [3, с. 17].

Таблиця 1.

Основні аспекти вивчення особистісної саморегуляції та їх характеристики

	Аспекти вивчення саморегуляції		
	Мимовільний рівень саморегуляції	Довільний рівень саморегуляції	
Характеристика саморегуляції	Здатність живого організму до регуляції внутрішніх процесів	Структурний компонент різних видів діяльності	Здатність особистості довільно керувати власними діями та вчинками
Вчені, що займалися вивченням саморегуляції	І.П. Павлов, Ш.І.Сечов	Л.М. Веккер, Л.С. Виготський, В.К. Калін, Ю.О. Міславський, В.І. Селіванов	М.Й. Боришевський, С.Л. Рубінштейн, О.О. Конопкін, В.І. Моросанова, О.К. Осницький

Пояснюючи складові таблиці 1, зазначаємо, що на мимовільному рівні саморегуляція розглядається як здатність живого організму до регуляції внутрішніх процесів (І.П. Павлов, І.М. Сеченов та ін.). На довільному – як структурний компонент різних видів діяльності (Л.М. Веккер, Л.С. Виготський, В.К. Калін, Ю.О. Міславський, В.І. Селіванов та ін.) та як здатність особистості довільно управляти власними діями і вчинками (М.Й. Боришевський, С.Л. Рубінштейн, О.О. Конопкін, В.І. Моросанова, О.К. Осницький, Ж.П. Вірна, І.М. Галян, Г.П. Грибенюк та ін.) [2].

Засобами саморегуляції за дослідженнями багатьох науковців є: індикатори станів, самоконтроль, самоефективність, установка (настановлення). Процес саморегуляції, будучи фактором розвитку психологічної готовності до професійної діяльності, володіє тим самим набором регуляційних засобів. Вони (засоби саморегуляції) створюють умови і можливості для ефективного оволодіння професією. Індикаторами станів є тіло (тілесні відчуття); дихання, сприймання простору, ритм, спогади, уява; почуття є основним індикатором стану і думок. У теперішній час регуляційні

процедури визначаються як допомога в досягненні релаксації, глибокого відпочинку або як швидка мобілізація людини для вирішення конкретних життєвих завдань, в тому числі і професійних, через входження в той чи інший продуктивний стан. Цілісний же стан людини не зводиться до жодного з вищеназваних параметрів окремо, тому що характеризується ними всіма одночасно. Що стосується контролю, то зазвичай його відсутність або брак вольових здібностей характеризують розлад потягу, а також депресію та тривожність. Подібні поняття сьогодні розглядаються у психології як самоефективність (у теорії соціального научіння), відтермінування задоволення і поняття волі (у екзистенційній психології); поняття інтернального (внутрішнього) і екстернального (зовнішнього) локусу контролю, запропонованого Дж. Роттером; неоаналітичне поняття компетентності, у розумінні Р. Уайта. Доречними є залучення в теорію контролю напрацювань з математики, кібернетики та теорії систем в контексті обговорення проблем саморегуляції.

Різновидом контролю є самоконтроль, змістові аспекти якого досліджували Д. Б. Арікофф, М. Махоні, Дж. Роттер, Б. Ф. Скіннер, Р. Уайт, З. Фройд, К.-Г. Юнг та інші. Стратегія самоконтролю належить до прийомів, які індивід свідомо використовує регулярно і систематично для здійснення впливу на розвиток когнітивної і поведінкової активності в бажаному напрямку. Зворотний зв'язок дає можливість здійснювати самоконтроль свідомих станів: при когнітивному стресі більш ефективними виявляються когнітивні стратегії, такі як гіпноз або медитація, ніж соматичні стратегії. При соматичному стресі більш ефективними є вправи або прогресивна релаксація. Самоефективність визначається як найбільш результативний спосіб повірити у власну ефективність, досягти високих результатів в чому-небудь, тобто самоактуалізуватися. Успіхи закладають основу сталого переконання людини в особистій ефективності, це і є один із способів її набуття; другий спосіб – соціальне моделювання; третій – соціальне спонукання як спосіб впливу; четвертий полягає у зміні переконань людей у власній ефективності, що йде через зниження гострих фізіологічних реакцій або зміну способу інтерпретацій своїх фізіологічних станів. Самоефективність регулюється за допомогою чотирьох процесів: 1) когнітивного, 2) мотиваційного, 3) емоційного, 4) селективного [1].

Способи, за допомогою яких переконання в самоефективності впливає на характер та інтенсивність емоційних переживань, такі: зміщення уваги і вплив на інтерпретацію і репрезентацію життєвих подій; селективні процеси: переконання в особистій ефективності формує сам спосіб життя за допомогою відбору занять і умов оточення. Настановлення (установка) – своєрідний апарат імовірнісного передбачення, призначений для скерування активності організму відповідно інформації, що надходить у мозок. Настановлення розглядають також як цілісний динамічний стан суб'єкта, стан готовності до певної активності, стан, який зумовлюється двома факторами: потребою суб'єкта і відповідною об'єктивною ситуацією. Будь-яке настановлення виражає вибіркоче ставлення людини до чогось важливого для неї в даний момент і фіксує її готовність до певної діяльності.

Список використаних джерел

1. Белоус О. В. Методология использования саморегуляции как фактора реализации психологического потенциала педагога. URL: http://elib.org.ua/psychology/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1413979191&archive=&start_from=&ucat=&.
2. Гринців М. В. Особливості саморегуляції майбутніх психологів як чинник їхнього професійного становлення: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. психол. студ.: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Київ. 2016. 20 с.
3. Панкратов В. Н. Саморегуляция психического здоровья: Практическое руководство. М. : Изд-во Института психотерапии. 2001. 352 с.

Богданюк К.

*студент IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.п.н., доцент кафедри
психології та соціальної роботи ТНЕУ Коваль О.Є.*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗВО

Сучасний етап розвитку суспільства потребує якісно нових змін у системі вищої освіти. Нагальною є потреба у висококваліфікованих працівниках соціальної сфери, які були б здатні швидко реагувати на виклики в професійному середовищі та знаходити вирішення соціальних проблем. Підготувати молодого фахівця, який би був гідним представником своєї професії, завдання не просте. Сьогодні ж працювати із молодими людьми у стінах ЗВО особливо складно та відповідально. Тож, пріоритетне завдання усіх освітніх закладів загалом і вищої школи зокрема – створити такий освітній простір, який би не втрачаючи своєї основної функції, максимально враховував усі внутрішні прагнення сучасних студентів та зовнішні вимоги, які ставить перед ними суспільство, як до особистостей, так і до професіоналів.

Професія соціального працівника сьогодні актуальна як ніколи. Складна соціальна, політична й економічна ситуація у нашій країні, війна, міграційні та демографічні виклики надзвичайно ускладнюють життя українців. Все більше людей потребує фахової допомоги у розв'язанні соціальних проблем. Як наслідок – зростання попиту на такі професії та усвідомлення відповідальності за підготовку тих, хто в майбутньому буде надавати такі види послуг. Пошуки тих інноваційних форм і методів роботи, які б, з одного боку, зацікавили та мотивували студентів до навчання, а з іншого – змушували їх з усією серйозністю ставитися до якості отримуваних знань та становлення себе як особистості і фахівця привели до розуміння і переосмислення того, що у цьому напрямку вже здобуто і що потрібно розвивати.

Тож актуальність викладеної проблеми, її недостатня теоретична розробленість зумовлена потребами подальшої модернізації вітчизняної системи вищої освіти, покликаної здійснити підготовку нового покоління висококваліфікованих кадрів у галузі соціальної роботи з яскраво вираженим комплексом професійних здібностей, конкурентоспроможності та потенціалом професійного самовдосконалення. Це передусім передбачає оновлення цілей і змісту підготовки майбутніх фахівців у соціальній сфері, переорієнтацію форм